

นิต้าะ อิตถถ

พลังผู้หญิงสร้าง “ชุมชนสันติสุข”

นิเตาะ อิตเตแล
แวนีซะ สุหลง

ปี 2550 ฉันพาคุณแม่บ้านเกษตรกรรมไปศึกษาดูงานที่กรุงเทพฯ และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก่อนวันกลับบ้านได้ 1 วัน ระหว่างพัก ค้างคืนที่กรุงเทพฯ เสียงโทรศัพท์กรี๊ดดังผิดเวลา แต่เข้ามีด ยังไม่ตีห้าตีเลย ฉันสะดุ้งตื่น มีข้อความหาโทรศัพท์จกเจจ พยายามดูหน้าจอโทรศัพท์ให้ชัด ปลายสายบอกว่าเป็น “ผู้ใหญ่บ้าน” ตอนนั้นก็รู้สึกงงๆ และกังวลใจใจ “เฮ้ะ!!...ผู้ใหญ่บ้านโทรมาช่วงเวลานี้ทำไม?” แต่ก็รีบรับสายทันที

“อัสลามุออลัยกุม...ผู้ใหญ่”

“วะออลัยกุมุสลาม” ผู้ใหญ่บ้านรีบพูดต่อเลยว่ “นิเตาะห้!!
อย่าเพิ่งตกใจนะ...ตั้งสติดีๆ ใจเย็นๆนะ”

แต่สิ้นประโยคนั้น ความรู้สึกกลับตรงกันข้ามกับคำปลอบใจอย่าง ลื่นเชิง ในใจครุ่นคิดว่มันต้องมีเรื่องอะไรสักอย่างที่เกิดกับครอบครัว ของฉัน เพราะสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ก็ยังคงมีอยู่เรื่อยๆ อย่าง ต่อเนื่อง ซึ่งไม่รู้ว่จะถึงจุดจบอย่างไร และเมื่อใด รีบลุกมานั่งคุยโทรศัพท์ จากผู้ใหญ่บ้านให้ได้สติมากที่สุด กระทั่งเสียงจากปลายสายเรียกชื่อ ของฉันอีก 3 ครั้ง

“นิเตาะห้...นิเตาะห้...นิเตาะห้...ยังฟังอยู่หรือเปลว...”

“ฟังอยู่ค่ะ...มีอะไรหรือเปล่าผู้ใหญ่”

“โรงงานข้าวเกรียบฟักทองของกลุ่มโดนเผา”

ฉันรู้สึกโล่งใจขึ้นมาที่ไม่ได้เกิดเหตุการณ์ร้ายกับครอบครัวเรา แต่หัวใจก็หล่นวูบไป และเจ็บอีกครึ่งหนึ่ง น้ำตาตกใน เจ็บปวดมาก และมีคำถามว่าทำไม ทำไม ทำไม ขึ้นในใจมากมาย กลุ่มทำผิดอะไร กลุ่มมีแต่จะให้ด้วยซ้ำ ทำไมเขาต้องทำแบบนี้กับกลุ่มเรา ผู้ใหญ่บ้านเล่ามาตามสายอีกว่า “เมื่อคืนมีข่าวลือว่าจะเผาหลายที่...โรงเรียน สถานีนอนามัย ชาวบ้านเลยไปเวรยามป้องกันไว้ แต่ที่โรงงานข้าวเกรียบไม่มีใครคาดคิดว่าจะเกิด เลยไม่มีการเฝ้าเวรยาม เหตุการณ์ก็เลย...”

ชุมชนที่ฉันอยู่ปัจจุบันนี้ “กำแพงบึงโขงหลง” หมู่ 2 ตำบลบึงโขงหลง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา มีภูเขาลูกใหญ่ที่ตั้งตระหง่านและทอดยาวอยู่ด้านหลังบ้าน ซึ่งห่างประมาณ 500 เมตร บนยอดเขาจะมีแอ่งน้ำที่ไหลเป็นสายธารลงสู่เบื้องล่าง เป็นสายธารที่ช่วยหล่อเลี้ยงเกษตรกรที่กรีดยางทำสวน ทำนา มาเป็นเวลายาวนาน จากรุ่นสู่รุ่นจวบจนทุกวันนี้ มีความหลากหลายของพืชพันธุ์สมุนไพรและยังเป็นแหล่งรวมตัวของสัตว์ป่านานาชนิด เช่น หมูป่า เก้ง นกหลากหลายชนิดอาศัยอยู่อีกด้วย

ชาวบ้านอาศัยภูเขาลูกนี้เป็นที่ทำมาหาเลี้ยงชีพให้กับครอบครัว โดยทำการปลูกสวนยาง สวนผัก และสวนผลไม้หลากหลายชนิด เช่น ลองกอง ทุเรียน มังคุด กระท้อน เป็นต้น ชาวบ้านที่อยู่บริเวณดินเขาจะทำนา พวกเราจะอยู่กันแบบพี่แบบน้องมีความรักความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษมาอย่างยาวนาน ไม่มีการแบ่งพรรคแบ่งพวกกัน อีกทั้งกำแพงบึงโขงหลงจะมีผู้ที่มีความรู้ มีการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศโซนโลกอาหรับอยู่มากที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่หมู่บ้านอื่นในจังหวัดยะลาในสมัยก่อน ตอนนี้ก็ยังคงมีการส่งลูกหลานไปเรียนต่างประเทศอยู่เหมือนเดิม และมีสถานที่ให้เด็กได้เรียนอัลกุรอานเป็นที่แรกของจังหวัดยะลา คนที่อยู่หมู่บ้านเดียวกันก็จะช่วยกันเป็นหูเป็นตาระหว่างกัน ผู้นำหมู่บ้านกำปง บาโยซิแฉมีภาวะความเป็นผู้นำที่ดี เป็นส่วนสำคัญที่หลอมรวมความรู้สึกให้ลูกบ้านเกิดความรู้สึกไว้นั่นเชื่อใจ ทำให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกเคารพในการทำหน้าที่ความเป็นผู้นำหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี มีความยุติธรรม

ห้วงความรู้สึกยินดีและภาคภูมิใจกับเรื่องราวต่างๆ ต้องหยุดลงเมื่อสายตาสะดุดกับโครงสร้างของโรงเรือนทำข้าวเกรียบที่ยังสร้างไม่เสร็จ ทุกครั้งที่เห็นมีความรู้สึกสองด้านเสมอ ทั้งสะเทือนใจและดีใจมากที่เห็นโรงเรือนทำข้าวเกรียบหลังใหม่ที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการสร้างจากภาครัฐ อีกไม่นานมันคงกลับมามีชีวิต และสามารถดึงบรรยากาศการรวมกลุ่มแม่บ้านให้มีชีวิตเหมือนเดิม

การพัฒนาของหมู่บ้าน มีจุดเริ่มต้นจากการรวมกลุ่มของแม่บ้านสมัยก่อนถือเป็นการยากมากที่จะเห็นการเกิดรวมกลุ่มกันเองของชาวบ้าน โดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิง ซึ่งกลุ่มนี้จะรวมตัวกันทำขนมในช่วงเย็นของแต่ละวัน โดยใช้เวลาว่างของแม่บ้านหลังจากกลับจากการกรีดยางจนเวลาผ่านไป 3 ปี ก็มีครูมาสอนทำอาหาร จัดตั้งกลุ่มทำขนมหลายอย่าง ทั้งทองม้วน ทองพับ ทุเรียนทอดกรอบ มะพร้าวอบน้ำผึ้ง ข้าวเกรียบช่วยกันขายแบ่งรายได้กัน ประมาณ 1 ปีจึงจัดตั้งเป็น “กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านบาโยซิแฉ” ลงทุนกันแบบบ้านเก็บเงินกันคนละ 50 บาท เพื่อซื้อวัตถุดิบ

ทุกอย่างเริ่มต้นด้วยความไม่รู้อะไร โดยเริ่มจากการทำข้าวเกรียบฟักทองเป็นหลัก มีเจ้าหน้าที่ของเคหกิจเกษตรมาสอน ทำมา 2 ปี โดย

ไม่มีสถานที่หรืออุปกรณ์เป็นเรื่องเป็นราว ต่างคนต่างชนกันมาทำแล้ว
ชนกลับ ทางอำเภอเห็นถึงความตั้งใจและความสามัคคี และทางเกษตร
อำเภอให้งบประมาณมา 2 แสนบาท ก่อตั้งโรงงานทำข้าวเกรียบบ้าน
บาไยซีเนออย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ. 2537 นับเป็นช่วงที่กำแพงบาไยซีเน
ได้รับความสนใจจากหลายหน่วยงานจนมีการขยายและแตกแขนง กลุ่ม
อาชีพมากถึง 35 กลุ่ม ที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันเองของชาวบ้าน

สิ่งเหล่านี้มีการเริ่มต้นจากสิ่งเล็กๆ จนนำไปสู่ได้ก่อตั้งโรงงานทำให้
กลุ่มแม่บ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น และลดการใช้เวลาว่างที่เปล่าประโยชน์ให้มี
คุณค่ามากขึ้น เมื่อชาวบ้านเห็นประโยชน์จากการรวมกลุ่ม มีรายได้และ
เกิดกำไรเพิ่มขึ้น ก็มีความคิดเห็นร่วมกันว่ากำไรที่ได้มานั้นจะเก็บออม
สะสมไว้วันละบาท จากจำนวนสมาชิก 30 คน ระยะเวลา 3 ปี ก็มีเงิน
ก้อนจำนวน 10,950 บาท

หลังจากการรวมกลุ่มจนเห็นเป็นรูปธรรมก่อให้เกิดความสามัคคี
นั้น ทำให้เจ้าหน้าที่จากภาครัฐให้ความสนใจ ทำให้ฉันและแม่บ้าน
หลายคน มีโอกาสได้เข้าอบรมการบริหารจัดการ เพื่อจัดระบบการขาย
สินค้าให้เข้าสู่ตลาดมากขึ้น และมีการเพิ่มจำนวนสมาชิกให้กับกลุ่มในการ
ออมทรัพย์ให้มากขึ้น ยิ่งเก็บวันละ 1 บาทเหมือนเดิมเรื่อยๆ บางวัน
ที่ฉันไปเก็บเงินจะเจอเหตุการณ์ที่สามีมักรยททะเลาะกัน ซึ่งก่อนจะได้เก็บ
1 บาทนั้นก็ต้องทำหน้าที่ในการเป็นกรรมการกลางเพื่อไกล่เกลี่ยปัญหา
และหาทางออกให้กับชาวบ้านด้วย

บางครั้งหากมีการรวมกลุ่มกันที่โรงงานเพื่อทำข้าวเกรียบของกลุ่ม
สมาชิกด้วยกัน ซึ่งคนไหนที่มีเรื่องเล่าทั้งที่เป็นเรื่องที่น่ายินดีหรือปัญหา
ก็จะมาเล่าและพูดคุยกันในวงสมาชิกให้รับรู้เพื่อหาแนวทาง และ
หาวิธีแก้ไขภายในตัว

บางวันบางเทศกาล ไม่ว่าจะเป็งานบุญหรืองานต่างๆ ก็จะมีการทำกินกัน มีทั้งเด็ก วัยรุ่น และผู้ใหญ่ช่วยๆ กันทำกันอย่างสนุกสนาน ถือได้ว่าโรงงานข้าวเกรียบแห่งนี้เป็เสมือนพื้นที่กลางของคนในชุมชน เป็เหมือนบ้านหลังที่สองของคนในชุมชนนี้ และเป็พื้นที่แห่งความผูกพันของคนในชุมชน เหล่านี้เป็อีกความรู้สึกหนึ่งที่ฉันคิดว่าเราได้ช่วยเหลือคนในทางอื่นด้วย ถือได้เป็ความสุขหนึ่งที่ได้มาจากชุมชนที่เขาให้ความเคารพและเป็ที่ไว้วางใจของคนในหมู่บ้าน

จากการสร้างกลุ่มอาชีพทำข้าวเกรียบ จนนำมาซึ่งกลุ่มออมทรัพย์ที่มีความเข้มแข็งนี้ ทำให้ทางกลุ่มถูกเชิญให้ไปอบรมหรือไปศึกษาดูงานจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อกลับไปพัฒนากลุ่มให้มีระบบมากขึ้น และยังเป็นศูนย์การเรียนรู้ของคนนอกพื้นที่บ่อยครั้ง จนกระทั่ง ชุมชนบาโงยซิแ่นมีเครือข่ายพัฒนาองค์กรที่ได้ลงนามความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และเครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อสร้างชุมชนสมานฉันท์เกิด “ชุมชนสันติสุข” (ดาร์สสลาม) ไปเมื่อปลายปี 2549

ผ่านไป 1 สัปดาห์หลังจากเหตุการณ์เผาโรงงานข้าวเกรียบฟักทอง สมาชิกในกลุ่มก็ยังคงมีความเครียดและกลัวมากๆ ที่จะรวมกลุ่มกัน ทั้งเกิดความหวาดระแวงว่าจะมีใครมาก่อนเหตุร้ายเพิ่มเติมอีกหรือไม่ ทุกคนต่างคนต่างเงียบงัน บางคนก็ร้องไห้กัน จนทำให้สมาชิกบางคนถึงกับต้องไปรักษาสภาพจิตใจ แต่สำหรับฉันพยายามเข้มแข็งและทำให้กลุ่มสมาชิกมีกำลังใจขึ้นมาใหม่ให้ได้

ฉันคิดเสมอว่า “เราเป็นผู้บริสุทธิ์” เลยคิดหาวิธีการต่อสู้ที่สะอาด ไม่ยอมให้คนที่มึจิตใจที่โหดร้ายมาทำลายสิ่งที่ชาวบ้านสร้างมาเพื่อชุมชนสิ่งที่ชาวบ้านรัก มีความผูกพัน โดยบอกกับเพื่อนสมาชิกว่า

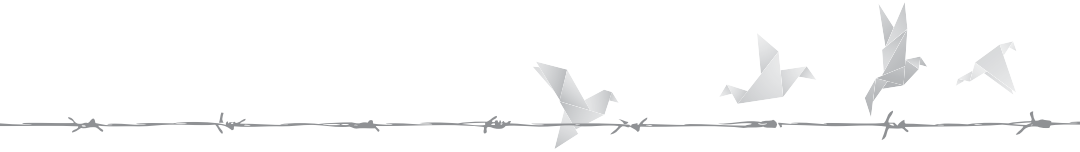
“เราต้องตั้งสติ ปัญหาทุกอย่างสามารถแก้ได้ ขอให้ม่ีสติ คิดดีๆ ต้องมีความมั่นใจในตนเอง”

เอาเข้าจริง มันทั้งปลอบใจตัวเองและให้กำลังใจคนรอบข้างได้ และบอกทุกคน “ที่สำคัญจงเชื่อว่า อัลลอฮ์อยู่กับเรา รั้บรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง จงขอคูอาจากอัลลอฮ์ตลอดๆ”

หลังจากเกิดเหตุการณ์เห็นถึงความแตกต่างในการทำงานชุมชนเมื่อก่อน แขนงนำและผู้นำในชุมชนทำงานแบบเรียบง่าย สบายๆ มีอะไรก็ให้ความร่วมมือกัน แต่พอเกิดเหตุการณ์ เวลาจะทำอะไรสักอย่างทางแกนนำและผู้นำก็มีการคิดและวางแผนอย่างมีระบบและรอบคอบขึ้น มีการป้องกัน โดยจัดทำเวรยาม เกิดการประชุมเพื่อรายงานความก้าวหน้า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็เข้ามาใส่ใจกลุ่ม และปกป้องกลุ่มมากขึ้น

จากวิกฤตเปลี่ยนเป็นโอกาสในการทำงานระดับชุมชน เกิดการพัฒนาอย่างเข้มแข็ง ทำให้ฉันสามารถเสนอโครงการเพื่อของบสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ มาพัฒนากลุ่มองค์กร เกิดขวัญกำลังใจให้กับกลุ่ม มีความกระตือรือร้น เกิดพลังขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง กระทั่งสถานที่ของกลุ่มก็ได้สร้างใหม่และใหญ่กว่าเดิม เกิดกิจกรรม เกิดอาชีพใหม่ๆ เพิ่มเข้ามา และฉันก็ได้สร้างคนรุ่นใหม่ๆ เพื่อเผยแพร่และถ่ายทอดสิ่งที่ดีๆ ต่อไป การประกอบอาชีพของคนในชุมชนก็มีความมั่นใจ ลดความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน เพราะว่าฉันใช้หลักการสื่อสารในลักษณะที่เป็นกลางที่ใช้ในการทำงาน ไม่ว่าจะทำงานกับทีมงานก็ดี คณะกรรมการ ภาคประชาสังคม และอื่นๆ

ในเรื่องความช่วยเหลือจากทีมงานในชุมชน และแกนนำทุกภาคส่วน มีความร่วมมือร่วมใจเพื่อให้เกิดสันติภาพและมีการสื่อสารเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาคีทั้งภายในและภายนอกอย่างต่อเนื่อง เกิดการ

ทำงานและทำกิจกรรมร่วมกัน เผยแพร่สิ่งดีๆ เกิดการสานเสวนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นสิ่งที่เป็นธรรมและสิ่งที่เป็นประโยชน์ และเกิดความคิดใหม่ๆ เข้ามา แต่ส่วนใหญ่ๆนั้น ผู้หญิงเป็นผู้ที่ทำงานอย่างตรงไปตรงมา และทำงานหนักเพิ่มขึ้น

หนึ่งโอกาสการช่วยเหลืออาจเป็นเพราะการเผยแพร่ในกิจกรรมออกกรายการวิทยุชุมชน “เสียงผู้หญิงชายแดนใต้” กับเครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคม ทำให้ผู้หญิงในชุมชนที่ฟังและอยู่ที่บ้านเฉยๆ เกิดการรวมกลุ่ม สร้างอาชีพ สร้างรายได้ท่ามกลางเหตุการณ์ความรุนแรง อีกทั้งยังสามารถแก้ปัญหาด้านสันติวิธีไปพร้อมๆ กัน และเกิดความรู้สึกร่วมกัน เห็นอกเห็นใจร่วมกัน ช่วยเหลือกันในการที่จะเยียวยาที่ให้ตรงกับความต้องการของคนในชุมชน

“เมื่อก่อนผู้หญิงมุสลิมไม่มีบทบาทอะไรในสังคม เป็นแค่แม่บ้านเลี้ยงดูลูกและสามี จนเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นทำให้ผู้หญิงต้องลุกมาทำหลายๆ เรื่อง เพื่อระดมครอบครัวให้เดินหน้าต่อไปได้ ทำให้ผู้หญิงค้นพบว่าตัวเองมีศักยภาพในหลายๆ ด้านที่ช่วยเหลือชุมชนและสังคมได้ นี่คือโอกาสท่ามกลางวิกฤติที่ผู้หญิงจะได้แสดงศักยภาพของตนเอง”